

своєрідним, властивим саме цій вишивальниці, зображенням, в якому відбивається її індивідуальне бачення узору. У подібних орнаментах виступають у різноманітних, часто химерних сплетеннях заячі та вовчі зуби, волове око, коропова луска, баранячі роги тощо [4, с. 24-25].

Гармонійне поєднання кольорів та їх відтінків відіграє дуже важливу роль у всіх видах народної творчості. Не досить визначити необхідну форму і візерунок майбутнього виробу, важливо знайти таке поєднання кольорів, при якому кожен колір буде створювати враження основного. Щоб усі кольори були пов'язані між собою та із тлом виробу, необхідно засвоїти основні закони кольорознавства.

Яке поєднання зробити краще, вирішує сама вишивальниця, враховуючи призначення вишитого виробу. Тут слід брати до уваги колір фону та окремих частин рисунка. Не варто вишивати дрібні деталі нитками допоміжних тонів, оскільки така вишивка на віддалі буде здаватися сірою.

Щоб вишивка була привабливою, потрібно брати тканину і нитки для вишивки середньої яскравості, деталі та частини рисунка не повинні бути дрібними. Вишиваючи одяг, потрібно враховувати його призначення, сезон і вік. Для таких виробів колір потрібно добирати спокійніший, ніж для декоративних.

Декоративно-ужиткове мистецтво народної вишивки кожного із регіонів України – складова єдиної культури нашої Батьківщини, перед якою стоїть висока мета сформувати громадянина, як частку великого національного «Я».

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є.А. Антонович, Р.В. Захарчук-Чугай, М.Є. Станкевич. – Львів : Світ, 1999. – 365 с.
2. Кара-Васильєва Т.В. Історія української вишивки / Т.В. Кара-Васильєва. – К. : Мистецтво, 2008. – 464с.
3. Мельничук Ю.В. Роздуми про вишивку / Ю.В. Мельничук // Українська культура. – 2002. – №7. – С. 24–25.
4. Потапенко О.І., Шкільний словник з українознавства / О.І. Потапенко, В.І. Кузьменко. – К. : «Український письменник», 2007. – 232 с.
5. Репіленко Л.В. Обслуговуюча праця / Л.В. Репіленко, М.П. Цепенюк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. – 256 с.
6. Яременко Г.М. Мистецтво вишивання – різновид народної творчості / Г. Яременко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – №3. – С. 22–24.

*Ганна Пилипенко
(Полтава, Україна)*

МІСЦЕ ВИШИВКИ У ІНТЕР'ЄРІ ТРАДИЦІЙНОГО ЖИТЛА УКРАЇНЦІВ

Мистецтво вишивки притаманне майже кожній українській родині. Вміння вишивати традиційно передається від покоління до покоління. Мистецтву вишивки дівчинку навчали з семи років. У такий спосіб бабуся,

мати передавали народний художній досвід, естетику національної культури, дбали про наслідування у поколіннях родинних художніх традицій.

Для вишивання не потрібно було складних пристосувань. Працелюбність дівчини визначалася кількістю й довершеністю вишитих рушників, сорочок, скатерок, які вона підготувала до свого весілля. Уміння серцем відчувати навколишню красу та відтворювати її у візерунках кожна дівчина змалечку переймала від своєї матері, бабусі [5, с. 5].

Виконання узорів на шкірі, пізніше – на тканинах за допомогою простого пристосування – голки і нитки – відоме людству з давніх – давен. Відомі археологічні знахідки X – XI ст. на території Київської, Чернігівської, Житомирської, Тернопільської та інших областей, які підтверджують масове побутування вишивки одягового та інтер'єрного призначення [4, с.125]. Це, зокрема, фігурка людини з Мартинівського скарбу на Черкащині та бронзова статуетка з могильника на Полтавщині (обидві VI ст. н. е.). Груди і плечі статуетки прикрашала широка смуга геометричного орнаменту так само як в сучасних чоловічих сорочках. Саме тоді почалося формування художньо-стилістичних засобів шитва, народжувалися знаки, що символізували сили природи, космогонічні уявлення про будову Всесвіту, створювались образи, які довго побутували у вишивці та інших видах мистецтва, нагадуючи про язичницькі вірування наших предків.

За радянських часів вишивка, як і раніше, використовувалася в декоративних побутових речах для оздоблення інтер'єра. Це рушники, доріжки, прошивки, покривала, скатерки («скатертину-настільник»). Важливі події в житті народу ніколи не обходились без рушників, які крім декоративного навантаження мали велике образно-символічне значення. У всьому декоративному мистецтві, очевидно, немає другого такого предмета, який би концентрував у собі стільки символічного змісту.

Широке значення мали рушники для декоративного оздоблення інтер'єра. В минулому їх вішали над іконами, називали «наобразниками», «божничками». Нині, як правило, їх вішають над сімейними фотографіями.

Основним елементом орнаменталізації кілкових рушників було деревоквітка, що ніби виростало на його кінцях. В цілому композиція рушників відрізняється внутрішньою стійкістю, викінченістю, що надає їм здатності до самостійного життя в інтер'єрі побутового простору. Ось чому рушники часто виконували функції своєрідних прикрас, декоративних акцентів в оздобленні селянської хати. Їх вішали між вікон, дверей. Червоний, насичений колір орнаменталізації рушників зумовлював їх провідну роль в загальній системі інтер'єра.

Уміння органічно поєднати різні за фактурою, розміром, кольоровим і ритмічним строем елементи, співвіднести їх з архітектурним простором інтер'єра – все це становить характерну рису народного мистецтва, принципи якого дбайливо зберігаються, вивчаються і розвиваються в наші дні.

Вишивка залишалася одним з основних компонентів художнього

оформлення інтер'єра на Полтавщині: це рушники навколо фотографій, народних картинок, наволочки (пошивки) на подушках, занавіски (фіранки), скатерки [2, с. 113].

Якщо взяти будь-який спосіб оформлення інтер'єру, то вишивку визнають найбільш елегантною і тонкою роботою. Здавна панно, скатертини, серветки, рушники вважалися фамільним оберегом. Вироби, прикрашені складною роботою господині будинку, передаються у спадок, їх зберігають як дорогоцінні реліквії.

Вишивки прикрашають найбільш дорогі людині предмети – дитячі ковдри, сорочки, подушки, для дорослих – вишиті сорочки, білизна, часто навіть верхній одяг, а в будинку – скатертину, рушник або рушник для прикраси ікон та меблів для дому [7].

Скатертини грають в інтер'єрі приміщення далеко не останню роль. Призначення скатертини впливає на те, які прийоми варто використовувати при оформленні кімнати. Найбільше застосування знайшли скатертини обідні, які використовуються в сполученні із серветками. Для оформлення можна придбати скатертини й серветки з вишивкою або лляні без візерунка й створити орнамент самостійно. Вишивають ці деталі інтер'єра гладдю або стебельчатими швами. Виготовлення вишивки по краї є дуже довгим і трудомістким процесом, оскільки окружність орнаменту буде велика. Частіше вишивають квадратні вироби й стелять їх поверх довгих.

Верхня квадратна скатертина білого кольору відмінно сполучається з кольоровою нижньою, розцвічення якої гармоніює з обробкою інтер'єра приміщення. Серветки теж є оригінальним і недорогим елементом дизайну, можуть бути поміщені в будь-якому місці кімнати. Вони можуть допадатися на підношення, хлібниці, на них можуть ставитися вази, статуетки й інші предмети. Матеріалом найчастіше буває льон, а вишивка виробляється методом рядка, валика із бридами, гладі, «Ришельє». Кухонні скатертини можуть сполучатися з фіранками, шторами, порт'єрами. Столи у вітальнях кімнатах оформляють оригінальними або строгими накидками, залежно від стилю кімнати.

Серветок в одній кімнаті повинне бути в міру, зайво розкидати їх, нехай навіть однаково оформлених, не треба. Вони можуть освіжити світлою плямою занадто темні меблі або додати темного тла в меблі занадто світлу. Відмінною рисою цих деталей інтер'єра є їхній невеликий розмір і вартість, можливість частой заміни, комбінування. Варто пам'ятати, що лінійний візерунок концентрує погляд в одному напрямку. Розмір, яскравість і контрастність впливають на сприйняття малюнка або орнаменту, серветки є елементами поверхонь, повинні, по можливості, мати малюнок дрібний.

Сучасні дизайнери у гонитві за бажанням зробити будинок людей наповнений затишком, комфортом і в максимальному ступені особистим, теплим, почали вдаватися до виготовлення власними руками домашніх не лише аксесуарів, а й меблів. Так, наприклад, засновник і провідний дизайнер

компанії Shimma Ярослав Галант (Yaroslav Galant) (Київ, Україна) розробив самобутню колекцію меблів, засновану на використанні традиційних українських орнаментів. Ексклюзивні «національні» меблі покликані представляти актуальні світові тенденції та сучасні технології виробництва, відроджуючи традиції української народної творчості.

Меблями з «вишитої» колекції можна обставити будинок, квартиру, тематичну кімнату, готельний номер, кафе і навіть офіс. Елегантна колірна гамма, в якій виконана колекція, розвиває тему традиційного українського одягу і рукотворних предметів декору житла. Ажурна «вишивка» хрестиком в червоних і чорних тонах виглядає ніжно й виразно на білосніжній «тканині» гладкого коріана. Віддаючи данину поваги історичному корінню, ці ошатні меблі створюють атмосферу свята і домашнього затишку. Для людей стало важливим, щоб їх будинок виглядав не тільки як будинок, а як місце для проживання та відпочинку.

Зважаючи на нинішню моду на простоту лінії, витончений аксесуар, вишивка, зроблена рукою господині, вигідно зазначила індивідуальність будинку і тих, хто проживає в ньому.

При вишивці для прикраси інтер'єрів треба враховувати кілька важливих критеріїв: призначення вишивки, загальний стиль будинку, загальний вигляд будинку. І лише тільки відповівши на ці три питання, можна братися за вишивку. Від вашого вибору залежатиме колірна схема, розмір вишивки, а значить і загальний вигляд в гармонії інтер'єру.

При цьому треба враховувати, що вишивка не обов'язково повинна бути тонкою орнаментної смужкою: уявіть перед собою плед, доповнений великий вишивкою вовняною ниткою в тон шпалерам або оббивки меблів. Дизайн у спальні буде наповнений затишком, в той же час буде відповідати моді і виглядати оригінальним. У такому будинку оригінально буде виглядати полотняний плафон для настільної лампи, розшиті завіси, що гармоніюють з пейзажем на шпалерах.

Кухня стане найбільш улюбленим місцем для вишивки в сучасному будинку. Візерунок і ціле зображення наноситься на фартух, скатертину, прихватки, серветку для рук і посуд, футляр для серветок, чохол для меблів і багато інше. Яскраві малюнки відмінно впливають на апетит, відокремлюючи кухню від інших житлових кімнат, що буде сприяти відпочинку. Дизайн в кухні можна змінювати в будь-який час, привносячи в нього незначні зміни за допомогою вишивки.

На сьогодні для людей, які є прихильниками суто українського стилю, є можливість оформити свою оселю в українському народному інтер'єрі.

Український народний інтер'єр найбільше підходить заміським будинкам. Саме тут людина відчуває найбільше єднання з природою і відчуває зв'язок зі своїм корінням, а відповідна обстановка цей зв'язок тільки підсилює.

Міську квартиру при бажанні теж можна стилізувати в народному стилі, внівши в інтер'єр якомога більше відповідних йому деталей. Насамперед це стосується великої кількості дерев'яних елементів. Такий інтер'єр відрізняється простотою і невигадливістю, у ньому легко дихається і міцно спить [8].

Текстильних виробів може бути досить багато: серветки на тумбах і маленьких столиках, скатертини, шторки і т.п. Чудово підійде прикраса вишивкою і простим мереживом. Панно на стінах, штори, прикрашені шиттям, вишиті мішечки з травами і спеціями, підвішені на кухонну балку, – все це буде до речі. Основні кольори текстилю які бажано використовувати – це білий, жовтий і червоний. Саме за допомогою таких простих речей з вишивкою, кожна людина може з легкістю створити в себе вдома затишний український інтер'єр.

Сьогодні, здається, неможливо уявити собі інтер'єр квартири, в якому вишивка виглядала б дивно. Навіть high-tech, іменитий своїми футуристичними елементами, сприймає вишиті вкраплення (наприклад, абстрактне панно на стіні вигідно підкреслить дизайн вітальні модних господарів). Адже сьогодні старі, давно забуті традиції знову відроджуються, повертаються до життя.

Отже, як бачимо, інтер'єр українського житла прикрашали, надаючи святковості, орнаментовані рушники, простирадла, наволочки, скатертини, серветки. Рушники виконують оберегову функцію. Їх використовували для прикрашання житла, розвішували над віконними отворами, у простінках між вікнами, ними обрамляли ікони. Тому вишивка є невід'ємною частиною традиційного українського житла, бо саме вона прикрашала на той час всі можливі вироби та одяг, що є частиною інтер'єру традиційного українського житла.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Кара-Васильєва Т.В. *Історія української вишивки*. – К. : Мистецтво, 2008. – 464 с.: іл. – Текстівки парал. англ., рез. англ., рос. та фр.
2. Кара-Васильєва Т. В. *Полтавська народна вишивка*. – К. : Наукова думка, 1983. – 144 с.
3. Островська Т.О. *Знаки. 155 стародавніх українських вишивок* / Упоряд. Т. Островська. – К. : «Соняшник», 1992. – 76 с.
4. Титаренко В.П. *Народні промисли України*. / Навчальний посібник. – Полтава. Видавництво «Полтавський літератор», 2011. – 524 с.
5. *Українська народна вишивка* / Т. В. Кара – Васильєва, А.О. Заволокіна. – Київ, 1996. – 92 с.
6. *Українське народне вишивання: Навч. посібник* / К.Р. Сусак, Н.А. Стеф'юк. – К. : Наук. світ, 2006. – Бібліогр.: С.279–281.
7. <http://budkom.kiev.ua/vishivka-v-dizajni-inter-eru/>.
8. <http://vocnt.com.ua/content/oformlyaiemo-interier-u-narodnomu-stili>.

Катерина Гамалієнко
(Полтава, Україна)

ВИШИВКА ЯК САМОБУТНЄ ДЖЕРЕЛО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

*«Вишиванка – символ Батьківщини,
Дзеркало народної душі,
В колисанці купані хвилини,
Світло і тривоги у вірші»*

Ю. Лазірко

У невичерпній спадщині духовної культури нашого народу є особлива, винятково важлива її частина – вишивка.

Вишивка – це духовний символ українського народу, рідного краю, батьківської оселі, тепла материнських рук.

*«І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя, на долю дала.»*

Ці рядки відомої пісні на вірші видатного поета Андрія Малишка засвідчують, що на манівцях життя нашою супутницею є вишивка. Хрестик чи гладь, мереження чи вирізування на лляних, конопляних, бавовняних тканинах споконвіку милують око, радують душу, дають думу, дають працююкам і думці.

Вишивання з прадавніх часів було суто жіночою справою. Мистецтво та техніка вишивання передавалися із покоління в покоління, разом з найпопулярнішими орнаментами і кольорами. З плином часу зміст символів на українських вишитих сорочках втрачався, але традиції їх використання не зникали. Сорочка мала чималу кількість локальних варіантів орнаментації та крою, чим відповідала одному або одразу кільком цільовим призначенням. Це були і повсякденні і пожнивні, і святкові. Своєрідним естетичним еталоном української вишитої сорочки був білий колір. Це є давньою загальнослов'янською традицією.

Вишивка – поширений вид декоративного й ужиткового мистецтва. В якому узорі та зображення виконуються вручну, або способом на різних тканинах, шкірі, та інших матеріалах лляними, бавовняними, шовковими, вовняними нитками, а також бісером, коштовними камінцями тощо.

Перші згадки про вишивку зустрічаються у давньогрецьких істориків, мабуть, ніколи не зможемо довідатись, хто і коли вперше втілював у вишивці красу природи, свої почуття, любов до рідної землі. Однією із причин цього є те, що тканини недовговічні, і наука позбавлена можливості точно визначити час виникнення цього виду мистецтва, тому ми змушені приймати на віру здогадки і припущення дослідників.

Дані археологічних розкопок, свідчення літописців і нотатки мандрівників минулого дають змогу вважати, що початок мистецтва вишивання на території, яку займає сучасна Україна, сягає у глибину віків. Його розвиток триває з незапам'ятних часів і до наших днів. Він ніколи не переривався, оскільки вічною є духовність народу, його творчість, прагнення до найвищих вершин прекрасного.

Історія народної вишивки в Україні іде коренями в глибину століть. Дані